

A horvát területi politika jogszabályi háttérének változásai

Lőrinczné Bencze Edit¹

A tanulmány az 1990-ben ismét önállóvá váló, rendszerváltó Horvátország regionális politikájának kialakulását veszi górcső alá. Azt vizsgálja, hogy milyen nehézségekkel kell megküzdenie az államnak, miközben újjászervezi a területi-közigazgatási rendszer szintjeit és megteremti az eurokonform regionális politikát, mely hosszú, mintegy húszéves folyamat eredménye és az önálló demokratikus állam megteremtésének és megvédésének feladatai mellett csak apró lépésekben, több törvényi rendelkezés során valósult meg. Jelen munka ezt a folyamatot mutatja be elsősorban a primer horvát források, törvények és jogszabályok elemzésével. Ennek alapján megállapítható, hogy a számtalan jogi aktus és azok kiegészítései, módosításai, vagyis az egységes és világos jogi háttér és az egyetlen átfogó törvény hiánya következtében a regionális politikának számtalan nehézséggel kell szembenéznie. A decentralizáció csak a délszláv háborúk és a területi integritás 1998. évi visszanyerése, valamint a tudmani autoriter rendszer bukása után veszi ténylegesen kezdetét, s még újabb tíz évet kellett várni a Horvát Köztársaság Regionális Fejlesztési Stratégiájának megjelenéséig.

Kulcsszavak: fragmentáció, regionális különbségek, késői decentralizáció, egységes jogszabályi háttér hiánya

1. Bevezetés

A Horvát Köztársaság, mint rendszerváltó és a demokratikus átalakulás folyamatában lévő ország területi-közigazgatási szerkezete lényeges változásokon ment keresztül a függetlenné válás óta, mely folyamat nem volt mentes a politika befolyásától. Bár a jugoszláv örökség felszámolásával rövid idő alatt megteremtették az önkormányzatok működésének törvényi háttérét, ennek ellenére a fiatal köztársaság máig számos problémával küzd a regionális politika terén. Az első tíz évben újjászerveződött a két szubnacionális szint, a helyi- és a területi önkormányzatok, de ezek továbbra is erőteljesen függtek a központi kormányzattól, megmaradt az ország örökölt erőteljes centralizált irányítása. Ehhez még hozzájárult a demokratikus rend-

¹ Lőrinczné Bencze Edit, PhD, főiskolai tanár, igazgató, Kodolányi János Főiskola Társadalom- és Bölcsészettudományi Intézet (Székesfehérvár).

szer kiforratlansága, a Tudman nevével fémjelzett autoriter rendszer, az 1995-ig tartó háború, s az ország teljes területi integritását csak 1998-ban nyerte el. Így nem véletlen, hogy a regionális politikában is az áttörést az ezredfordulón végbemenő politikai változások hozták meg, de a folyamat a múltbeli örökség miatt igen lassan haladt és a modern, eurokonform regionális politika kialakulása még majdnem tíz évet váratott magára (Lőrinczné Bencze 2013).

Mindezen körülmények hozzájárultak ahhoz, hogy a jelenlegi regionális struktúra számtalan problémával küszködik, túlságosan bonyolult, a feladatmegosztás sokszor átláthatatlan és működtetése forráshiányos, s a területi, közigazgatási rendszer egyik legfőbb jellemzője a rendkívüli *fragmentáció*. A két szubnacionális szintet a 2011. évi népszámlálási adatok alapján egyrészt az 556 helyi önkormányzat képviseli – ide sorolható a 429 općina, valamint a 127 város – másrészt a területi önkormányzatot jelentő 20 zsupánság (megye) és Zágráb zsupánsági jogú város (Državni 2011, 2012a). Ezt tetézi még az a sajátosság, hogy Horvátországban számos speciális státusszal rendelkező területtel is számolnunk kell, s nem véletlen, hogy ezen komplex rendszer hatékony működtetése komoly kihívást jelent a modern regionális politika kialakítása során. A 2005-ben kezdődő uniós csatlakozási tárgyalások során megtörtént a statisztikai régiók kialakítása is, mely számtalan variáció után 2007-ben három NUTS2 területre osztotta az államot. Ezen struktúra azonban 2013. január 1-től módosításra is került és kettős felosztást eredményezett (Državni 2007, 2012b).

2. A horvát adminisztratív-területi beosztás jogszabályi kialakítása

A Horvát Köztársaság Alkotmánya biztosítja a *helyi önkormányzatok* megalakulásának jogát, melynek fajtáit és fő feladatait az alkotmány VI. fejezetének, 128-131. paragrafusai tartalmazzák (Ustav 1990). Működésük törvényi kereteit azonban csak később, több ciklusban, több törvényi szabályozással és törvény-kiegészítéssel teremtettem meg a horvát parlament. Ezek között első az 1992. december 29-én elfogadott Önkormányzati törvény (Zakon 1992a), amely egyrészt megszüntette a korábbi regionális tagolódást, másrészt létrehozta az ország új területi beosztását, pontosan lehatárolta a *városokat* (70) és *općinákat* (419), mint a helyi önkormányzatiság egységeit, valamint a megyéket (21), melyek a helyi önkormányzatiság és kormányzás alapelemei lettek. A *megyék* ekkor még nem, csak az Alkotmány 2000-ben történő kiegészítése után működtek területi önkormányzatokként. Az 1992-es törvény rendelkezett a helyi önkormányzatok alapvető jogairól és kötelességeiről, alapfeladatairól és kompetenciáiról, rögzítette az állami felügyelet és beavatkozás formáit.

Ezt még további jogi aktusok követték, így 1992-ben elfogadásra került a „Zágráb városáról” rendelkező törvény (Zakon 1992b), majd 1993-ban életbe lépett a „Helyi önkormányzatokról és önrendelkezésről” szóló törvény, s ugyanebben az évben a „Helyi önkormányzatok finanszírozását” szabályozó törvény (Zakon 1993a, 1993b).

A 2001. évi alkotmánymódosítás jelentős változtatásokat hozott, melyek a helyi önkormányzatiság egységes kezelésének, a decentralizációnak és az önkormányzatokhoz rendelt feladatok differenciálásának lehetőségeit teremtette meg. Mindezt 2001-ben további két törvény is megerősítette, így életbe lépett „A helyi és regionális önkormányzatokról”, valamint „A helyi és regionális önkormányzatok választott tisztségviselőiről” szóló törvény (Zakon 2001a, 2001b).

A területi önkormányzati egységek a megyék, melyek történelmi előzményei a középkorba, a 10. századba nyúlnak vissza, bár számos változáson mentek keresztül, folytonosságuk csak a 20. században, a jugoszláv állam egységesítő törekvései következtében szakadt meg. Így nem véletlen, hogy a függetlenné válás után a legjelentősebb változást a horvát identitás alátámasztására is alkalmas, történelmi előzményekkel rendelkező zsupánságok, mint területi önkormányzati egységek visszaállítása jelentette (Shinichi 2003, Kordej de Villa et al. 2005).

A megyék területe, hatásköre és működése – akárcsak a helyi önkormányzatoké – több lépcsőben körvonalazódott, melynek első állomása az Alkotmány 134. cikke, valamint az 1992-ben életbelépett már említett „Horvát Köztársaság megyéinek, városainak és opcináinak területéről rendelkező törvény”, mely megteremtette a területi egységek határkialakításának módszertanát. Ennek alapján a zsupánságok létrehozásában, határaik meghúzásában a közös természeti és földrajzi adottságok, a történelmi, kulturális hagyományok, a közlekedés, a gazdaság és a szociális háló egységességének megőrzése egyaránt szerepet játszottak. Az Önkormányzati törvény körvonalazta a megyék működési mechanizmusát, egyben kinyilatkoztatva, hogy azok a helyi kormányzás és a lokális közösségi érdekek megvalósításának színterei. Az 1992-es törvény alapján Horvátország 20 megyére és a megyei jogállással bíró különálló státuszú Zágrábra, 70 városra és 419 opcinára oszlott, vagyis egy erőteljesen fragmentált rendszer kialakulása körvonalazódott (Zakon 1992a).

A helyzeten nem javított, ellenkezőleg tovább rontott az 1997-ben kiadott „Horvát Köztársaság területi szerveződéséről” szóló törvény – melyet ténylegesen az első területi önkormányzatokkal foglalkozó dokumentumként tarthatunk számon. Ez változatlanul hagyta a megyék számát Zágrábbal együtt, csupán határaik esetében került sor több kisebb módosításra, ugyanakkor jelentős változtatásokat generált a városok és opcinák esetében. Előbbiek számát 122-re növelte azzal, hogy 47 régi opcinának városi jogállást adott, 13 opcinát megszüntetett és 54 újat hozott létre, összességében 5-tel, 416-ra csökkentve számukat (Zakon 1997).

Az erőteljes *fragmentáció* a horvát regionalizáció egyik, de nem kizárólagos nagy problémája. A másik gondot az öröklött *regionális különbségek* jelentik, melyek a függetlenség kikiáltása után tovább erősödtek a rendszerváltás és az önállóság megteremtése, különös tekintettel a háború miatt kialakult társadalmi és gazdasági problémák következtében. A nehézségek hatványozottan jelentkeztek a korábbi fejletlen térségekben, s sajnálatos módon a fenti körülmények miatt ezen régiók száma tovább gyarapodott és korábban fejletlennek nyilvánított területek is perifériára kerültek. A régiók közötti különbségek a lakosság rendkívül aránytalan eloszlásában, a hatalmas gazdasági és iskolázottsági különbségekben, az eltérő munkanélküliségi adatokban egyaránt tetten érhető.

Mindezek alapján a regionális politika középpontjában hosszú évekig a „*Különleges bánásmódban részesülő területek*” álltak, s az 1996-ban napvilágot látott törvény a háború sújtotta és a háborús károkat szenvedett térségek, valamint a háború következtében fejletlen régiók felzárkóztatását tűzte napirendre (Zakon 1996). Mindemelllett a kormányzat törekedett más, strukturális nehézségekkel küzdő térségekkel is foglalkozni, s így született meg 1999-ben a Szigetekről szóló törvény (Zakon 1999), majd 2002-ben a Hegyvidéki területek felzárkóztatásával foglalkozó törvény (Zakon 2002). Ezen három kategóriához tartozó térségek az ország területének 64,3%-át teszik ki, a lakosság 23%-át és 275 települési önkormányzatot érintenek, melyek GDP-je nem éri el az országos átlag 65%-át, így felzárkóztatásuk a horvát regionális politika elsőrendű feladata, mely hosszú ideig ki is merült ezek támogatásában, s a kérdéskör illetően leszűkítése csak nagyon kis teret engedett a decentralizációnak.

A 2004 óta tagjelölt, majd 2005. október 3-án a csatlakozási tárgyalásokat is elkezdő, s ezeket 2011. június 30-án befejező, és 2013. július 1-től az EU 28. tagállama számára az *EU konform* területi beosztás kialakítása éveket vett igénybe. A Közösség kritériumai szerint a statisztikai régiók első szintjének lakossága 3 és 7 millió között lehet. Ennek alapján a 4 284 889 népességi mutatóval rendelkező Horvátország egésze lefedi a NUTS 1-es szintet.

A megyék a tagjelölt Horvátország regionális politikájában az Európai Unió NUTS 3-as szintjének felelnek meg (150-800 ezer), ugyanakkor a horvát területi beosztás problematikáját és a nagyfokú fragmentációt tükrözi, hogy a zsupánások átlaglakossága 204 ezer, míg az EU 27-ek esetében a NUTS 3-as kategóriába tartozó területek 380 ezer fő (EUROSTAT 2008). A Közösség nem írja elő a lokális szintek meglétét, így LAU 1 szint nem került kialakításra, s így az előbbieken alapján egyértelmű, hogy a 429 općina és 127 város reprezentálja a LAU 2 szintet (EUROSTAT 2013).

A horvát térszerkezeti struktúrában azonban hiányzott a NUTS 2-es kategóriának megfelelő terület, melynek kialakítása több fázison keresztül megvalósuló

hosszú folyamat eredménye. Az EUROSTAT kritériumrendszere szerint (Európai Tanács 1059/2003 rendelete) a lakosság 800 ezer és 3 millió között mozoghat ezen a szinten. Tekintettel a horvát népességre ez azt jelentette a tervezés folyamán, hogy 5-nél több nem lehet a NUTS 2 régiók száma, de akár két térség is lefedheti az országot.

A régiós felosztásra vonatkozó javaslatok között található volt kétrégiós (kontinentális, mediterrán), háromrégiós (Dinári, Pannon, Adriai), négyrégiós, mely az előzőtől csak annyiban különbözik, hogy tengerpartot osztja két újabb, nyugati és keleti egységre, valamint ötrégiós megoldás, melyben Észak-, Közép-, Nyugat-, Kelet- és Dél-Horvátország alkotna egy-egy külön régiót. Ezen négy fő szempont alapján kialakított területi beosztás további változtatokat is eredményezett aszerint, hogy mely megyéket sorolták az egyes régiókhoz, illetve hogy Zágráb önálló régióként jelent-e meg (Rašić 2003).

A biznyatalanságot tükrözte, hogy a NUTS II régiókra vonatkozóan 13+1 javaslat is készült. Kialakításuknál alapvető szempont volt, hogy a meglévő területi-statisztikai beosztás maximális figyelembevételével, a geopolitikai térlehatárolás szempontjai szerint, a jelenlegi megyék határain nem változtatva, vagyis néhány zsupánság összefogásával hozzák létre azokat. A létrehozandó régiók természeti, földrajzi, történelmi homogenitása is alapvető kritérium, s fontos feltétel, hogy gazdasági és szociális téren se legyenek nagy különbségek sem az egyes területi egységek között, se a régión belül. Az alapvető kérdés tehát az volt, hogy mely megyék társulásával jöjjenek létre ezen többé-kevésbé homogén régiók.

Végül 2007 márciusában a horvát kormány az EUROSTAT jóváhagyásával a *háromrégiós változatot* fogadta el. Ennek alapján a legfejlettebb – az EU 27 GDP-jének 78,3% – a Szeverozapadna, vagyis az *Északnyugati régió*, mely 5 megyét és Zágráb városát foglalta magába, 1 645 845 lakossal, kiterjedését illetően azonban az ország legkisebb statisztikai egysége volt. Az állam középső és keleti részeit Središnja i Istočna, vagyis a *Pannon régió* alkotta 8 megyével, a legkevesebb lakossal, 1 227 100 és a legalacsonyabb, az EU átlag GDP-nek mindössze 45,5%-val, ugyanakkor a legnagyobb területi kiterjedéssel. A harmadik NUTS 2-es szintet a *tengerparti területek*, a Jadranska Hrvatska 7 zsupánsággal fedte le, s itt a népesség 1 411 935 fő, míg a GDP 62,1%-a az EU átlagnak (Državni 2007, Republika Hrvatska 2007).

Ezek a jelentős területi, gazdasági, fejlettségbeli különbségek, valamint, hogy Zágráb fejlettsége okán az Északnyugati régió GDP-je meghaladja az EU GDP átlag 75%-át, s ezáltal Horvátország tagsága esetén nem részesül a konvergencia célkitűzésből, arra ösztönözték a horvát kormányzatot, hogy vizsgálják felül a tervezési statisztikai régiók rendszerét. Ennek eredményeképpen az EUROSTAT jóváhagyásával 2013. január 1-től Horvátország területét *két régióra* osztották. Az Északnyugati és a

Pannon régiók egyesítésével létrejött a *Kontinentális régió*, mely 13 megye mellett Zágrábot is magába foglalja, 2 872 954 fő népességgel bír, s a GDP már csak 64,1%-a az EU átlagának. A másik NUTS 2-es szint, az *Adriai régió* ugyanakkor változatlan maradt. A kérdés illetően rendezése megoldotta a Strukturális Alapokból való részesedést, hiszen mindkét régió jogosult lett rá, ugyanakkor jelentős diszparitást eredményezett mind a területek nagysága, mind a népesség szemszögéből. Arról már nem is beszélve, hogy a korábbi legfejlettebb és legkevésbé versenyképes régió egyesítése milyen regionális feszültségeket eredményez a Kontinentális régióban, s hogyan valósulhat meg a konvergencia ezen jelentős különbségekkel rendelkező területi egységben (Državni 2007, 2012b).

3. A területi politika fő dokumentumai

A kilencvenes években elkezdődött és több mint egy évtizedig tartó felfokozott törvénykezési aktivitás azonban nem hozta meg a várt eredményeket, többek között azért, mert kormányzati szinten nem alakították ki a törvények végrehajtási tervét, így azok tulajdonképpen papíron maradtak. Az ezredforduló után is hiányos volt a regionális politika intézményesített háttere, nem került sor a célok világos megfogalmazására, nem készültek el a fejlesztési tervek, problémás volt az információ-áramlás, s az egész tervezési, programozási, monitoring és értékelési folyamat nem volt megfelelő. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kormányzatok nem foglalkoztak a regionális politikával. Született néhány alapvető és irányadó dokumentum melyek lehetőséget adtak a továbblépésre.

1997-ben jelent meg az állam Területi Tervezési Stratégiája, mely meghatározta a területrendezés hosszú távú céljait, majd két év múlva a végrehajtást segítő a konkrét intézkedéseket tartalmazó Területi Tervezési Program is napvilágot látott (Ministarstvo prostornog uređenja Republike Hrvatske 1997, 1999).

Az első, igazi áttörést jelentő munka a Stratégiai Tervező Hivatal által előkészített és a kormány által 2001. június 21-én elfogadott „*Horvátország a 21. században*” (Hrvatska u 21 stoljecu 2001) című program. Ebben a fejlődés általános célkitűzései mellett megfogalmazásra kerül a regionális fejlődés fő iránya. A programban célként tűzték ki, hogy a *heterogenitás megtartása* mellett az ország regionális politikáját a strukturális és földrajzi adottságokra kell építeni. A program szerint a területrendezés nem jelentheti az ország homogenizálását, ellenkezőleg, teret kell adnia annak, hogy minden régió helyi sajátosságaira építve elérje a legoptimálisabb és fenntartható fejlődését. Rávilágít arra, hogy fokozatos reformok bevezetésével lehet elérni a rendelkezésre álló erőforrások kiaknázását. A helyi önkormányzatiság alapvető szintjei továbbra is az opcinák maradtak, ugyanakkor feladatként jelent meg,

hogy a megyék egyesítésével létrejöjjenek a régiók. Elsődleges célul tűzték ki az önkormányzatok és régiók működésének decentralizálását, a *szubszidiaritás* elvének alkalmazását. A dokumentum pontosan rögzíti azokat a területeket is, ahol az állami szerepvállalásnak mindvégig meg kell maradnia, így az infrastruktúra és a szociális feladatok ellátásában, valamint megnevezi a regionális politika prioritásait, a hegyvidéki és határ-menti területek, az alacsony népsűrűségű térségek, és a szigetek fejlesztését (Hrvatska u 21 stoljecu 2001).

Az utolsó három kormányzat prioritásai között ott található a „kiegyensúlyozott regionális fejlődés” megvalósítása is. Azt azonban, hogy ez mit is jelent, hogyan kellene elérni, nem tisztázott. Ezt a hiányt kísérelte meg pótolni a 2004-re elkészült „A regionális fejlődés stratégiája és kiépítése” (Sažetak strategije dostupan na) c. elemzés, mely górcső alá vette Horvátország eddig elért eredményeit és meghatározta stratégiai feladatait. Nagy előrelépést jelentett a kérdésben, hogy 2006 májusában megalakult a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, melynek közreműködésével megszületett a 2013-ig tartó időszakra vonatkozó *Nemzeti Fejlesztési Terv*, ahol külön fejezetet szántak a Regionális Fejlődés Stratégiájának és a Regionális Fejlődés Akciótervének (Government of the Republic of Croatia 2006). Ennek a megléte elengedhetetlen volt ahhoz, hogy az ország hozzájuthasson az IPA Előcsatlakozási Alap² támogatásaihoz, melynek egyik fő célja éppen a regionális politika segítése.

A regionális fejlesztés kétirányú művelet, hiszen az előbb említett felülről lefelé (top-down) irány mellett legalább annyira fontos eleme az alulról történő szerveződés (bottom-up). A „Regionális fejlődés stratégiája” nem csak állami szinten határozta meg a prioritásokat, hanem a szubrégiók és a megyék számára is előírta, hogy a 2013-ig terjedő időszakban készítsék el saját területük fejlesztési tervét és hozzák létre *Regionális Fejlesztési Ügynökségeiket*. A Stratégia szerint a 2013-ig terjedő időszakban minden megyének rendelkeznie kell *Regionális Operatív Programmal* (Ministry of Sea, Transport, Tourism and Development 2006, Government of the Republic of Croatia 2007).

A regionális politika szükségességének évekig történő megkérdőjelezése után 2009-ben visszafordíthatatlan változás történt, amennyiben a horvát parlament elfogadta a *Regionális Fejlesztési Törvényt*, mely 2009. december 29-én életbe is lépett. Erre építve 2010-ben elkészült a Horvát Köztársaság *Regionális Fejlesztési Stratégiája* a 2011-13-as időszakra vonatkozóan, s ezzel egyidejűleg minden megye számára is kötelező volt egy hároméves integrált fejlesztési dokumentum létrehozása a helyi szereplők bevonásával. Azóta a regionális politika keretrendszerét biztosító másodlagos jogszabályok is napvilágot láttak. Így elfogadásra került a „Statisztikai

² IPA = the Instrument for Pre-Accession Assistance, mely 2007 januárjától felváltotta a korábbi költségvetési időszakhoz kapcsolódó Phare, SAPARD, ISPA, Phare CBC, CARDS programokat.

régiók partnerségi tanácsainak létrehozásáról”, valamint a „Fejlődési index kialakításáról” szóló rendelet. Elkészült a „Fejlesztési projektek elektronikus nyilvántartásának szabályzata”, a „Megyei területfejlesztési stratégiák kötelező tartalmát, módszertanát és értékelését rögzítő szabálykönyv”, valamint a „Megyék közigazgatási egységeinek, ügynökségeinek és más jogi személyeinek a regionális politika jobb koordinációját szabályzó munka”.

A regionális politika előtérbe kerülését és társadalmasítását jelzi, hogy 2013 márciusában a zágrábi Gazdaságkutató Intézet Regionális gazdaság, fenntarthatóság és kormányzás osztálya útjára indította a „*Regio-novosti*” című hírlevelét, melyet évente két alkalommal, márciusban és októberben jelentet meg (Ekonomski Institut Zagreb 2014).

4. Összegzés

Összegezve a horvát regionális politika történetét a függetlenné válás óta elmondható, hogy a látszólagos felfokozott törvényi aktivitás ellenére a modern, a szubszidiaritás elvén alapuló regionális politika közel két évtizedig nem került a politikai döntéshozók látókörébe. A probléma gyökerét a horvát politikai rendszerre lehetett visszavezetni, mely továbbra is *erősen centralizált* maradt, a központi irányítás nem engedett át megfelelő hatáskört, s nem biztosította a regionális politika helyi szinten történő megvalósításhoz szükséges pénzügyi forrásokat sem. Így a kilencvenes években a törvényi rendelkezések ellenére a decentralizáció csupán csíráiban volt jellemző a horvát regionális politikára (Fröhlich 2010). Többek között akadályként merült fel az *egységes és világos jogi háttér hiánya*, továbbra sem létezett egyetlen, átfogó törvény, különálló jogi aktusok rendelkeztek a kérdésről, ráadásul szinte minden törvény indirekt módon a régiókra is vonatkozott. Így a horvát regionális politika mind jogi, mind politikai értelemben erőteljesen fragmentált rendszert hozott létre.

A decentralizáció ténylegesen csak 2001-ben vette kezdetét, de a ténylege átörös csak 2007-ben következett be, s azóta a regionális politika központi kérdéssé vált. A hatékony regionális politika képülésének legfőbb eszközeiként megteremtették annak pontos jogszabályi háttérét, valamint az EU-konform Nemzeti Regionális Fejlesztési Stratégiát, mely a partnerség, az egyenlő esélyek, a stratégiai tervezés, a monitoring, az értékelés és a fenntarthatóság alapelveire építve fogalmazza meg a legfőbb tennivalókat, s ehhez megújult adatszolgáltatási rendszert rendel hozzá. A regionális politikáért felelős intézményrendszer kialakítása, a Regionális Fejlesztési és Uniós Támogatások Minisztériuma, valamint a Regionális Fejlesztési Ügynökségek hálózatának kiépítése garanciaként szolgál a hatékonyabb működtetésre.

Felhasznált irodalom:

- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2007): Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPJS). *Narodne novine*, 035/2007.
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2011): *Popis 2011 – jer zemlju čine ljudi*. Zagreb.
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2012a): *Statističke informacije 2012*. Zagreb.
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2012b): Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku (NKPJS). *Narodne novine*, 096/2012.
- Ekonomski Institut Zagreb (EIZ) (2014): *Regio-novosti*. <http://www.eizg.hr/en-US/Regio-news-990.aspx>.
- EUROSTAT (2008): Statistical Regions for the EFTA Countries and the Candidate Countries 2008. *Methodology and Working Papers*, KS-RA-07-023-EN-N, Brussels.
- EUROSTAT (2013): NUTS Correspondence Tables: National Structures (EU). European Commission, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/correspondence_tables/national_structures_eu.
- Fröhlich, Z. (2010): EU regional policy and Croatian regulatory framework. *50th Congress of the European Regional Science Association*, „Sustainable Regional Growth and Development in the Creative Knowledge Economy”, 9-23 August 2010, Jönköping, Sweden.
- Government of the Republic of Croatia (2006): *Strategic Development Framework 2006-2013*. Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds, Zagreb.
- Government of the Republic of Croatia (2007): *Regional Competitiveness Operational Programme 2007-2009*. 2007HR16IPO001, Instrument for Pre-accession Assistance, Republic of Croatia.
- Hrvatska u 21 stoljecu (2001): *Croatia in the 21st Century. Development Guidelines of the Republic of Croatia*. Office for the Development Strategy of the Government of Republic Croatia, Zagreb.
- Kordej de Villa, Ž. – Rašić Bakarić, I. – Starc, N. – Stubbs, P. – Sumpor, M. – Šišinačak, J. (2005): The Spatial Dimensions of Development in Croatia – from Theory to Policy Vacuum. In Lovrinčević, Ž. (ed.): *Proceedings of the 65th Anniversary Conference of the Institute of Economics*. Zagreb, 611-646. o.
- Lőrinczné Bencze E. (2013): Decentralizáció és szubszidiaritás a horvát területi politikában. In *Régiók fejlesztése II*. TÁMOP 4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0002 projekt kutatászáró konferencia tanulmánykötete, Pécs, 250-262. o.
- Ministarstvo prostornog uređenja Republike Hrvatske (1997): *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske*. Ministarstvo prostornog uređenja Republike Hrvatske, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb.
- Ministarstvo prostornog uređenja Republike Hrvatske (1999): *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske*. Ministarstvo prostornog uređenja Republike Hrvatske, Zavod za prostorno planiranje, Zagreb.

- Ministry of Sea, Transport, Tourism and Development (2006): *Strategy of regional development*. Republic of Croatia, <http://www.mmtpr.hr>.
- Rašić, I. (2003): Introduction of Nomenclature of Territorial Units for Statistics in Croatia. *ERSA conference paper*, 43rd Congress of the European Regional Science Association, University of Jyväskylä, Finland, 27-30 August 2003, <http://www.ersa.org/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/96.pdf>.
- Republika Hrvatska (2007): Se sukladno Nacionalnoj klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku (NKPIJ). *Narodne novine*, 035/2007.
- Shinichi, I. (2003): Local Government in South-East European Countries: Croatia as a Case. In Vojmice, F. – Hiroshi, K. (eds): *Globalization, Democratization and Development. European and Japanese Views of Change in South-East-Europe*. Masmedia, Zagreb, 211-221. o.
- Ustav Republike Hrvatske (1990): *Narodne novine*, 056/1990, 135/1997, 008/1998, 113/2000, 124/2000, 028/2001, 041/2001, 055/2001, 113/2001.
- Zakon (1992a): Zakon o lokalnoj samoupravi i upravi. *Narodne novine*, 090/1992, 094/1993, 117/1993, 128/1999. (Law on Local Self-governance and Governance.)
- Zakon (1992b): Zakon o Gradu Zagrebu. *Narodne novine*, 090/1992, 076/1993, 069/1995, 014/1997, 036/1998. (Law on the City of Zagreb. Official Gazette.)
- Zakon (1993a): Zakon o određivanju poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave i uprave. *Narodne novine*, 075/1993, 103/1993, 010/1994, 017/1994, 030/1994, 036/1995, 107/1995, 043/1996, 070/1997, 105/1997, 036/1998, 142/1998, 069/1999. (Law on Self-Governance Affairs of Units of Local Self-governance and Governance.)
- Zakon (1993b): Zakon o financiranju jedinica lokalne samouprave i uprave. *Narodne novine*, 117/1993, 069/1997, 033/2000, 073/2000, 127/2000, 059/2001, 107/2001, 150/2002, 147/2003, 132/2006. (Law on Financing Units of Local Self-governance and Governance.)
- Zakon (1996): Zakon o područjima od posebne državne skrbi. *Narodne novine*, 044/1996, 057/1996, 124/1997, 078/1999, 073/2000, 087/2000, 127/2000, 094/2001, 088/2002, 026/2003, 042/2005, 090/2005, 086/2008. (Law on the Areas of Special State Concern.)
- Zakon (1997): Zakon o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. *Narodne Novine*, 010/1997. (Act on the Territories of Counties, Towns and Municipalities in the Republic of Croatia.)
- Zakon (1999): Zakon o otocima 1999. *Narodne Novine*, 34/99, 32/02 and 33/06. (Law on the Islands.)
- Zakon (2001a): Zakon o izmjeni i dopuni zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. *Narodne Novine*, 92/2001. (Law on Local and Regional Self-governance. Official Gazette, No. 33/01, 60/01, 129/05.)
- Zakon (2001b): Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. *Narodne Novine*, 033/2001, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05, 44/05. (Law on Election of Representative Bodies of Units of Local and Regional Self-governance.)

Zakon (2002): Zakon o brdsko-planinskim područjima. *Narodne Novine*, 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08. (Law on Hilly and Mountain Areas.)